

Nova strategija održivog razvoja poljoprivrede u Europskoj uniji najavljuje drastično smanjenje upotrebe pesticida što će značajno utjecati na velik dio poljoprivrednika, a posebno na vinogadare.

Jedan od ključnih ciljeva strategije "Od polja do stola", koju je u svibnju prošle godine predložila Europska komisija, smanjenje je upotrebe pesticida za 50 posto do 2030. godine.

Provedba ove strategije mogla bi imati značajne posljedice za kulture koje uvelike ili u potpunosti ovise o pesticidima, a posebno bi moglo biti pogođeno vinogradarstvo, s obzirom na to da je ta djelatnost jedan od najvećih potrošača pesticida.

Predstojnik Zavoda za vinogradarstvo i vinarstvo na Agronomskom fakultetu u Zagrebu, Darko Preiner naveo je u razgovoru za Hinu da se "prema nekim informacijama, bez obzira na to što vinogradarske površine u zemljama EU-a rijetko prelaze 10 posto ukupnih poljoprivrednih površina, na istima troši više od 70 posto svih fungicida".

"Konvencionalno vinogradarstvo se u velikoj mjeri oslanja na upotrebu pesticida te vinogradarstvo u EU, koja je vodeći proizvođač vina u svijetu, predstavlja velikog zagađivača okoliša, a dokazana je i povezanost pesticida i bolesti ljudi koji rade u ovoj industriji", napominje Preiner.

Smanjenje upotrebe pesticida kakvo predviđa nova strategija EU-a stoga bi moglo značajno utjecati na hrvatsko vinogradarstvo, a posebno na budućnost autohtonih sorti. Jedna od njih je, primjerice, pošip, autohtona sorta s otoka Korčule, od koje se pravi istoimeno bijelo vino, inače prvo hrvatsko bijelo vino sa zaštićenim geografskim porijeklom. Tu je oznaku pošip dobio 1967. godine.

Ekološkija proizvodnja je moguća

Ovu je sortu moguće proizvesti i na održiviji, ekološki prihvatljiviji način, koristeći manje invazivna sredstva, što neki proizvođači i rade, no dio još uvijek koristi kemijske pesticide. Stoga bi smanjenje u mjeri u kojoj to predviđa strategija "Od polja do stola" - ako se ne pronađe adekvatna alternativa - moglo dovesti do smanjenja proizvodnje.

No, s obzirom na dugu tradiciju korištenja pesticida u vinogradarstvu, postavlja se pitanje i u kojoj je mjeri moguće smanjiti upotrebu pesticida u ovoj djelatnosti, a da se pritom, uz ekološki, zadovolji i komercijalni aspekt.

Preiner kaže da je kombinacijom više metoda moguće doći do dugoročno održivog rješenja.

Zamjena klasičnih pesticida ekološki prihvatljivim, jedna je od metoda, ali problem je niža učinkovitost ekoloških pesticida, a kada je riječ o sredstvima na bazi bakra, problem je i to što se radi o teškom metalu koji se akumulira u tlu, kaže Preiner.

Ova se metoda stoga može kombinirati s metodom uzgoja vinove loze na položajima manje pogodnima za razvoj bolesti.

“Ovo je oduvijek bio pristup uzgoju vinove loze, a tek s lako dostupnim pesticidima loza se počela uzgajati na nepovoljnim položajima gdje se onda treba koristiti velike količine pesticida kako bi se bolesti i štetnici držale pod kontrolom”, tumači Preiner.

Moguće rješenje je i razvoj otpornih sorti, klasičnim oplemenjivanjem, bez genetskog inženjeringa, čime se nastoje razviti sorte što sličnije klasičnim sortama pojedinih regija. Program stvaranja otpornih sorti korištenjem autohtonih pokrenut je i na Agronomskom fakultetu u Zagrebu.

Količina pesticida povezana je i s položajem vinograda

Kad je riječ o pošipu, Preiner kao ključni problem navodi upravo položaje na kojima se ova sorta trenutno najviše uzgaja, a to su polja u kojima su temperature niže, a vlažnost viša, što pogoduje razvoju bolesti, pa će smanjenje upotrebe pesticida manje pogoditi proizvođače koji pošip uzgajaju na padinama, što je trend koji se polako vraća u praksu.

“Položaji na kojima se pošip u zadnje vrijeme dosta intenzivno sadi, nagnuti, izdignuti tereni izvan polja, krški tereni i sl., neće imati većih problema pri uvođenju ekoloških pristupa u proizvodnji. To konkretno znači da na boljim položajima ne bi trebao biti problem uvođenje ekoloških pristupa proizvodnji i korištenje ekološki prihvatljivih pesticida”, predviđa Preiner te dodaje da će to donijeti i određene promjene.

“Na toplijim i sušim položajima, na kojima je moguć ekološki prihvatljiviji uzgoj, dobiva se nešto drugačiji stil pošipa, to su nešto jača, 'teža' i 'ozbiljnija' vina”, tumači Preiner.

Smanjenje upotrebe pesticida tako ne mora nužno dovesti do smanjenja proizvodnje određenih kultura, nego može dovesti do određene, pozitivne, transformacije istih.

I osjetljive sorte poput pošipa mogu s manje pesticida

Kako to izgleda iz perspektive proizvođača, za Hinu je komentirala Marija Pecotić, enologinja i vinogradar iz Smokvice na Korčuli, odakle pošip originalno i potječe. “Konkretno na području oko Smokvice ima dosta položaja na kojima se pošip uzgaja na blago izdignutim, rubnim dijelovima polja”, objašnjava Pecotić, te dodaje da je “na takvim položajima potreba za pesticidima manja”.

No, ta potreba još postoji, i kod pošipa i kod većine ostalih sorti.

No činjenica da je i neke od najosjetljivijih sorti, poput pošipa, moguće proizvesti na ekološki prihvatljiviji način, razlog je za optimističnu pretpostavku da je i kod proizvodnje većine drugih sorti moguće smanjiti upotrebu pesticida, a da se pritom značajno ne ugrozi proizvodnju.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede, u razdoblju od 2017. do 2020. u Hrvatskoj se u prosjeku godišnje prodalo 3747 tona pesticida, odnosno sredstava za zaštitu bilja. 2019. zabilježen je pad u odnosu na 2018. i 2017., no u 2020. ponovno je došlo do rasta prodaje.

Na razini EU-a posljednje se desetljeće godišnje proda između 350.000 i 400.000 tona aktivnih

tvori koje se koriste u sredstvima za zaštitu bilja. Najveći udio u prodaji zauzimaju fungicidi i baktericidi, koji se intenzivno koriste u vinogradarstvu.

Europarlamentarci očekuju doradu EU strategije

Svoje mišljenje o tome što bi nova strategija EU-a "Od polja do stola" mogla značiti za proizvođače te koliko je realno da se njeni ciljevi provedu na način koji je najavljen, dali su za Hinu i hrvatski zastupnici u Europskom parlamentu, Tomislav Sokol i Biljana Borzan, te bivši europarlamentarac Davor Škrlec.

Zastupnica Biljana Borzan, izjaviteljica socijalista za tu strategiju u nadležnom Odboru za okoliš, zdravlje i sigurnost hrane, smatra da strategija ne daje dovoljno detaljno objašnjenje o načinu provođenja svojih ciljeva te upozorava da treba uzeti u obzir velike regionalne razlike.

“Potrebno je propisati nacionalne ciljeve: onim državama koje troše najviše pesticida treba propisati veće ciljeve od onih koje troše manje”, smatra Borzan.

Dodaje, međutim, kako je “realnost da masovna proizvodnja hrane trenutno nije moguća bez upotrebe tih sredstava te je potrebno pronaći balans kako se ne bi dogodio nenadoknativ pad proizvodnje i dostupnosti hrane.

Borzan kaže da će Komisija “revidirati Direktivu o održivoj upotrebi pesticida i poboljšati odredbe o integriranoj zaštiti bilja”.

Tomislav Sokol, izjavitelj Europske pučke stranke za mišljenje Odbora za unutarnje tržište i zaštitu potrošača, napominje da su “potrebne dodatne procjene posljedica koje će Strategija imati za tržište i potrošače”.

“Europski parlament je u postupku iznošenja svoga stajališta. Potom se očekuje da će Komisija početi upućivati u zakonodavnu proceduru i akte za provedbu Strategije, pa iduće godine očekujemo i Prijedlog revizije Direktive o održivoj upotrebi pesticida. Ovisno o ishodu zakonodavnih postupaka, države članice potom će provesti konkretne pravne norme kako bi se ostvarili ciljevi strategije”, objašnjava zastupnik i ističe da “provedba strategije nikako ne smije rezultirati smanjenjem prehrambene proizvodnje u EU”.

Davor Škrlec, bivši hrvatski zastupnik u Europskom parlamentu, u izjavi za Hinu je upozorio na ulogu kemijske industrije kojoj smanjenje upotrebe pesticida nije u interesu.

“Uvijek imamo industriju koja je možda bliža nekom klubu zastupnika ili političkom tijelu, i onda oni pokušavaju lobirati kako bi zadržali proizvodnju na jednakoj razini. To je već poznata priča, poput one s glifosatom. Izborili smo se za to da Hrvatska bude barem suzdržana, ako već neće biti protiv produženja upotrebe glifosata, no ministrica poljoprivrede (Marija Vučković) je potom poništila sav taj trud izjavivši da je Hrvatska promijenila stav i da se glifosati i dalje koriste”, kaže Škrlec.

Glifosat je jedna od najčešćih aktivnih tvari u herbicidima, a navodi o njegovoj potencijalnoj kancerogenosti doveli su do djelomične zabrane pesticida koji sadrže glifosat u nekim

članicama EU-a.

Prema podacima iz Vinogradarskog registra Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2019. godine se u Hrvatskoj proizvelo oko 83.000 tona grožđa te 525.000 hektolitara vina. Vinogradarstvo, s voćarstvom, sudjeluje u poljoprivredi s oko 2 do 3 posto, dok sama poljoprivreda u domaćem BDP-u sudjeluje s oko 3 posto.

U Hrvatskoj je trenutno upisano oko 18.600 hektara vinograda, a u EU-u pod vinogradima je ukupno 3,2 milijuna hektara od čega Španjolska, Francuska i Italija, kao najveći proizvođači u EU, zauzimaju 74%. Udio vinograda zemalja EU-a u svjetskim vinogradarskim površinama iznosi 45 posto.

(Piše: Marija Baničević, Hina)

